

ศัพท์แพทยศาสตร์และเภสัชศาสตร์ซ้ำซ้อน ที่ควรแก้ไขปรับปรุง (อักษร R-Z)

สมชัย บวรกิตติ, ก้องเกียรติ ภูณทัตกันทราก, ฉวีวรรณ บุณนาค, ชัยนัต หิเชียรสุนทร,
ทองดี ชัยพานิช, เทอดศักดิ์ เดชคง, ไชวดี ดุลยจินดา, พรชัย สิทธิศรีณย์กุล, เรือน สมณะ,
สมพล พงศ์ไทย, สาโรจน์ วรรณพฤกษ์, สิทธิ ส. ศรีโสภาค

หนังสือศัพท์แพทยศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๗ และ
หนังสือศัพท์เภสัชศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๙ บรรณาธิการ
เฉพาะทางตรงกันจำนวนมาก. แต่พบว่าศัพท์บางคำ
บัญญัติไว้ไม่ตรงกัน จึงเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงให้
สอดคล้องกัน และได้นำศัพท์สำคัญบางคำที่ไม่ปรากฏใน
หนังสือทั้ง ๒ ฉบับมาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ด้วยดังนี้

รายการศัพท์เภสัชศาสตร์ และศัพท์แพทยศาสตร์ที่บัญญัติไม่ตรงกัน และข้อคิดเห็น*

ศัพท์	เภสัช	แพทย์	ข้อคิดเห็น
radiation	๑. การแผ่รังสี; ๒. การฉายรังสี การอาบรังสี; ๓. รังสี	๑. การแผ่รังสี, การแผ่รังสี; ๒. การฉายรังสี, การอาบรังสี คณณ. irradiation; ๓. รังสี	ก
radiation, ionizing	รังสีไอออน	-	ก
radical, free	อนุมูลเสรี	อนุมูลอิสระ	พ
radiopaque	-ทึบรังสี	ทึบรังสี	ก
radiopharmaceutical	๑. เภสัชภัณฑ์กัมมันตรังสี; ๒. -เภสัชกัมมันตรังสี	-	ก
range	-	๑. พิสัย, ช่วง; ๒. บริเวณ	**
range, therapeutic	ช่วงยาถึงผลการรักษา	-	**
rate, basal metabolic	อัตราการใช้พลังงานและสลายพื้นฐาน อัตราเมแทบอลิซึมพื้นฐาน	อัตราการใช้พลังงานและสลายพื้นฐาน ฐาน, อัตราการใช้พลังงานและสลายพื้นฐาน	ก
reaction	ปฏิกิริยา	การโต้, ปฏิกิริยา	**
recall	๑. การเรียกคืน; ๒. เรียกคืน	๑. จำได้, ระลึกได้	**

*ศัพท์แพทยศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๓ (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: หจก. อรุณการพิมพ์; ๒๕๔๗. หน้า ๔๑๔-๔๑๕.
*ศัพท์เภสัชศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุทธการพิมพ์ จำกัด; ๒๕๔๙. หน้า ๑๑๙-๑๒๐.
*พ = ใช้ศัพท์บัญญัติแพทยศาสตร์; ก = ใช้ศัพท์บัญญัติเภสัชศาสตร์; ก + พ = ใช้ศัพท์เภสัชศาสตร์และแพทยศาสตร์ร่วมกัน; **ศัพท์บัญญัติใหม่; คณณ. = ความหมายอื่น

reflex	รีเฟล็กซ์, กิริยาสนองจับปล้น	๒. การระลึกได้ ๑. รีเฟล็กซ์, ปราวัดต์; ๒. กิริยาสนองจับปล้น (คัมม. jerk ๒); ๓. ภาพสะท้อน (คัมม. reflection ๓)	**
regimen	แผนกำหนด	ข้อกำหนด	ภ+พ
resorption	การสูญสลาย (กระตุก)	๑. การดูดซึมกลับ (คัมม. reabsorption); ๒. การสูญสลาย	**
respiratory quotient (RQ)	สัดส่วนการหายใจ(อาร์คิว)	-	ภ
saccharine	-	๑. -น้ำตาล.; ๒. -มีรสหวาน	**
salivator	-	๑. สิ่งเรงน้ำลาย; ๒. สารเรงน้ำลาย	**
salve	-	ยาขี้ผึ้งชั้น	**
scabicide	-	สารฆ่าเหิด	พ
scale	๑. เครื่องชั่ง; ๒. มาตรฐานส่วน; ๓. เกลิต	๑. เกลิต (คัมม. equus ๑); ๒. มาตรฐานส่วน; ๓. เครื่องชั่ง; ๔. ขูดหินน้ำลาย	พ
scybalum	-	ก้อนอุจจาระแข็งในลำไส้	พ
secretagogue, secretagogue	สารเรงการหลั่ง	๑. เรงการหลั่ง, เรงการคัดหลั่ง; ๒. สารเรงการหลั่ง, สารเรงการคัดหลั่ง, ยาขับน้ำคัดหลั่ง	พ
secretion	๑. สารหลั่ง; ๒. การหลั่ง	๑. การหลั่ง, การคัดหลั่ง; ๒. สิ่งหลั่ง, สิ่งคัดหลั่ง (คัมม. secreta)	พ
section, cross	๑. ภาคตัดขวาง; ๒. การตัดขวาง	-	ภ
sedation	การทำให้สงบ	การระงับ, การทำให้สงบ	ภ
sedative	๑. ยาสงบประสาท, ยาระงับ ประสาท; ๒. -ทำให้สงบ	๑. ยาระงับประสาท (คัมม. temperantia); ๒. -ระงับ, -ทำให้สงบ	**
sediment	สารนอนก้น	ตะกอน, สิ่งนอนก้น	พ
semen	น้ำอสุจิ, น้ำกาม	๑. เมล็ด; ๒. น้ำอสุจิ, น้ำกาม (คัมม. sperm ๑, sperma)	พ
semipermeable	-	- ซึมผ่านได้บ้าง	พ
sensitivity	๑. สภาพไว; ๒. สภาพรู้สึกได้	๑. สภาพรู้สึกได้; ๒. ความไว; ๓. ความอ่อนไหว	พ
serum, immune	เซรัมภูมิคุ้มกัน	เซรัมคุ้มกัน	ภ
shock, allergic	-	ช็อกเหตุภูมิแพ้	พ
shock, anaphylactic	-	ช็อกเหตุแอนาฟิแล็กซิส	**
shock, hypoglycemic	-	ช็อกเหตุเลือดขาดน้ำตาล (คัมม. insulin shock)	พ
shock, insulin	-	คัมม. hypoglycemic shock	พ
sign	อาการแสดง (โรค)	๑. อาการแสดง (คัมม. physical sign); ๒. สัญญาณ; ๓. เครื่องแสดง, สิ่งแสดง, ลาง, นิมิต	พ
sign, vital	อาการแสดงชีพ, สัญญาณชีพ	ชีพสัญญาณ, อาการแสดงชีพ, ชีวนิมิต	พ
somnifacient	-	๑. -ทำให้หลับ; ๒. ยานอนหลับ (คัมม. hypnotic ๑, soporific ๒)	พ
sperm	ตัวอสุจิ	๑. น้ำอสุจิ, น้ำกาม(คัมม. semen ๒, sperma) ๒. ตัวอสุจิ (คัมม. spermatozoa, spermatozoon)	พ
spermicide	-	สารฆ่าตัวอสุจิ	พ
sphygmomanometer	มาตรความดันเลือด	มาตรความดันเลือด	**
spray	๑. ยาพ่น; ๒. การพ่นละออง;	๑. พ่นละออง; ๒. ละอองพ่น; ๓. การพ่นละออง	**

๓. ละอองพ่น; ๔. พ่น		
stasis	๑. การหยุด; ๒. ภาวะอยู่กับที่	๑. การหยุดไหล, การไหลช้า; ** ๒. ภาวะสมดุลแรงต้าน
stroke, heat	โรคลมเหตุความร้อน	โรคลมเหตุร้อน (ดู heliosis, siriasis, sunstroke) W
subcutaneous	- ใต้หนัง	ใต้หนัง W
sublimation	การระเหิด	๑. การระเหิด; W ๒. การเปลี่ยนให้เป็นที่ยอมรับ (จิต)
sudation	การหลั่งเหงื่อ	การออกเหงื่อ, การหลั่งเหงื่อ **
superscription	-	เครื่องหมายนำการสั่งยา ** (ในใบสั่งยา เขียนแทนด้วย Rx)
suspension	ยาแขวนตะกอน	- W
syncytium	กลุ่มเซลล์เชื่อม	มวลเซลล์รวม W
synergism	การเสริมฤทธิ์	การร่วมพลัง, การร่วมฤทธิ์, การเสริมฤทธิ์ **
system, autonomic	ระบบประสาทอัตโนมัติ	ระบบประสาทอิสระ (คัมม. vegetative nervous system) W+W
systole	การบีบตัวของหัวใจ	๑. การบีบตัวของหัวใจ; W ๒. ช่วงการบีบตัวของหัวใจ
tachyphylaxis	-	ความชินยารวดเร็ว **
technique, aseptic	เทคนิคปลอดเชื้อ	- W
teniacide	-	๑. ฆ่าพยาธิตัวติด; ๒. ยาฆ่าพยาธิตัวติด W
teniafuge	-	ขับพยาธิตัวติด W
tension	๑. ความตึง; ๒. แรงตึง; ๓. ความตึงเครียด	๑. ความตึง; ๒. ความตึงเครียด W
tension, surface	แรงตึงผิว	๑. ความตึงผิว; ๒. แรงตึงผิว W
teratogen	สารก่อวิรูป	๑. สารก่อวิรูป; ๒. บังคับก่อวิรูป W
therapy, adjuvant	๑. การรักษาเสริม; ๒. การบำบัดเสริม	- **
tincture	๑. ทิงเจอร์; ๒. ยาทิงเจอร์	ทิงเจอร์, สารละลายแอลกอฮอล์ W
tolerance, drug	ความทนยา	ความชินยา W
tonicity	๑. สภาพตึง (สารละลาย); ๒. สภาพตึงตัว	สภาพตึงตัว, สภาพมีกำลัง W+W
tranquillizer	ยาลดอาการกังวล คัมม. antianxiety, anxiolytic	- W
tranquillizer, major	-	ยาสงบประสาทหลัก (คัมม. antipsychotic ๑), neuroleptic drug W
tranquillizer, minor	-	ยาสงบประสาทรอง, ยาลดอาการกังวล W
ultrasound	คลื่นเหนือเสียง	คลื่นเสียงความถี่สูง W
underdose	ขนาดยาดำเกิน	- W
unit, SI	หน่วยเอสไอ	- W
(Système International d'Unités)		
unit dose	ขนาดหนึ่งมื้อยา	- W
uragogue	-	๑. -ขับปัสสาวะ (คัมม. uretic ๒); ** ๒. ยาขับปัสสาวะ (คัมม. uretic ๓);
uretic	-	๑. -ปัสสาวะ (คัมม. uric, urinary); ** ๒. -ขับปัสสาวะ (คัมม. diuretic, uragogue, urinative ๑); ๓. ยาขับปัสสาวะ (คัมม. diuretic,

		uragogue, urinate ๒)	
vasoconstrictor	ยาบีบหลอดเลือด, สารบีบหลอดเลือด	๑. -บีบหลอดเลือด; ๒. สารบีบหลอดเลือด	**
vasodilator	ยายายหลอดเลือด, สารขยายหลอดเลือด	๑. -ทำให้หลอดเลือดขยาย; ๒. สาร ขยายหลอดเลือด	**
vasoinhibitor	-	สารป้องกันการบีบหลอดเลือด	**
venoclysis	-	การฉีดยาเข้าหลอดเลือดดำ	พ
vermicide	-	ยาฆ่า(หนอน)พยาธิ	พ
vermifuge	-	๑. ยาขับหนอนพยาธิ; ๒. ยาฆ่าหนอนพยาธิ (คัมม. ranthelminthic, anthelmintic, helminthagogue)	พ
wetting agent	สารทำให้เปียก	-	ภ
whitening agent	สารทำให้ขาว	-	ภ
withdrawal symptom	-	กลุ่มอาการขาดยา	**
x-ray crystallography	ผลึกศาสตร์ใช้รังสีเอกซ์	-	ภ
x-ray diffraction	การเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์	-	**
yield	ผลได้	-	**
zwitterions	ไอออนชั่วคู่	-	ภ

รายการศัพท์บัญญัติใหม่ ได้แก่

range	๑. พัลส์ น.; ๒. ช่วง น.; ๓. พื้นที่ (ภูมิศาสตร์) โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ น.
range, therapeutic	พิสัยขนาดยาให้ผลการรักษา น.
reaction	๑. ปฏิกิริยา, การโต้ น.; ๒. การตอบสนอง น.; ๓. ปฏิกิริยาจลนศาสตร์ น.; ๔. ปฏิกิริยาทางอารมณ์ น.
recall	๑. การเรียกคืน น., เรียกคืน ว.; ๒. การระลึกได้ น., นึกออก ว.
reflex	๑. กิริยาสนองฉับพลัน น. (คัมม. jerk ๒); ๒. ภาพสะท้อน (คัมม. reflection ๓)
resorption	๑. การดูดซึมสาร (เชิงสรีรวิทยา) น.; ๒. การดูดซึมสารน้ำกลับ น.
saccharine	๑. เหมือนน้ำตาล ว.; ๒. ทหวาน ว.
salivator	สารเรี่ยหน้าลาย น.
salve	ยาหมัมน น.
sedative	๑. -สงบ ว.; ๒. ยาระงับประสาท น. (คัมม. calmative)
shock, anaphylactic	ช็อกเหตุภูมิแพ้รุนแรง น.
sphygmomanometer	มาตรแรงดันเลือด น.
spray	๑. พ่นละออง ภ.; ๒. ละอองพ่น น.
stasis	๑. การหยุดไหล, การไหลน้อยลง น.; ๒. ภาวะสมดุลแรงดัน น.
sudation	การออกเหงื่อ น. (คัมม. sweating)
superscription	สัญลักษณ์ Rx นำรายการยาสั่ง น.
synergism	๑. การร่วมฤทธิ์ (ยา) น.; ๒. การร่วมพลัง (ทางประสาท) น. (คัมม. synergy)
tachyphylaxis	๑. การก่อภูมิคุ้มกันรวดเร็ว น.; ๒. การชินยารวดเร็ว น.
therapy, adjuvant	การบำบัดเสริม น.
uragogue	พจนานุกรมศัพท์แพทย์คอร์แลนคิไม่ได้เก็บไว้ จึงคัดทั้ง
uretic	๑. - ปัสสาวะ ว. (คัมม. urinary); ๒. เกี่ยวกับท่อไต ว. (ureteric)
vasoconstrictor	๑. -บีบหลอดเลือด ว.; ๒. ประสาทสั่งการหรือสารฤทธิ์บีบหลอดเลือด น.
vasodilator	๑. -ขยายหลอดเลือด ว.; ๒. ประสาทสั่งการหรือสารฤทธิ์ขยายหลอดเลือด น.
vasoinhibitor	สารระงับประสาทสั่งการหลอดเลือด น.
withdrawal symptom	อาการถอนยา น.
x-ray diffraction	เทคนิคศึกษาผลึกโดยการเบี่ยงรังสีเอกซ์ น.
yield	ให้ผล ภ.

สรุป ได้คัดคำศัพท์ซ้ำซ้อนระหว่างศัพท์แพทยศาสตร์
กับศัพท์เภสัชศาสตร์ ๔๒ คำ และศัพท์ที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ๔๓
คำ นำมาพิจารณาบัญญัติได้คำที่เหมาะสม ๘๔ คำ ใช้ศัพท์

แพทยศาสตร์ ๓๖ คำ ศัพท์เภสัชศาสตร์ ๑๔ คำ ศัพท์ผสม
กัน ๓ คำ และบัญญัติใหม่ ๒๖ คำ.

Abstract : Recoining Inconsistent Medical versus Pharmaceutical Terms (R-Z)

Somchai Bovornkitti, Kongkiat Kunkuntarakorn, Chaweevan Bunnag, Chayan Pichansoonthon,
Thongdee Shaipanich, Terdsak Dejkong, Pornchai Sithisarakul, Ruen Samana, Sompol Pongthai,
Saroj Vanapruks, Sitthi S. Srisopark

Members of the Medical Dictionary Committee, the Royal Institute, Bangkok.

Two publications of the Thai Royal Institute, one entitled *Medical Terms Published in 2004*,
and the other *Pharmaceutical Terms Published in 2006*, reveal a number of irregularities in coining
the same words in the two books. This communication presents a revision of those inconsistent
terms under the letters R-Z.

Key words : medical terms, pharmaceutical terms, the Royal Institute